Заклад вищої освіти

«ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»

ІНСТИТУТ ПРАВА ТА СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

КАФЕДРА ГАЛУЗЕВОГО ПРАВА ТА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК.1.4.5 ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

освітньо-наукова програма **«ПРАВО»**
(назва освітньої програми)
ступінь вищої освіти: **доктор філософії**
(назва освітнього рівня)
галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
(шифр і назва галузі знань)
спеціальність D8 ПРАВО
(шифр і назва спеціальності)
кваліфікація: **доктор філософії з права**
(назва кваліфікації)

Вид дисципліни: обов’язкова
Обсяг, кредитів: 90 год / 3 кредити
Форма підсумкового контролю: іспит

Київ – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня доктора філософії за галуззю знань D Бізнес, адміністрування та право, спеціальністю D8 Право третього (освітньо-наукового) ступеня. К. : Університет «Україна», 2025. 58 с.

Розробник програми:

Олександра КАРМАЗА, професор кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін Інституту права та суспільних відносин, доктор юридичних наук, професор.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін

Протокол від «26» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін

_____ Олексій ФАСТ
(підпис)

«26» серпня 2025 року

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми
_____***ПРАВО***_____
(назва освітньої програми)
«26» серпня 2025 року

Гарант освітньо-наукової програми

_____ (Георгій ПОПОВ)
(підпис) (ім'я та прізвище)

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	2025/2026	2026/2027	2027/2028	2028/2029
Дата засідання кафедри / циклової комісії	26.08.2025			
№ протоколу	1			
Підпис завідувача кафедри / голови циклової комісії				

Матеріали до курсу розміщено на сайті Інтернет-підтримки освітнього процесу https://vo.ukraine.edu.ua/ за адресою: https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=23181
(вказати адресу)

Робочу програму навчальної дисципліни перевірено

26.08.2025 р.

Заступник директора ІПСВ 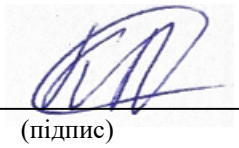 (Аня КУЛИК)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ…….....5
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ…….....6
3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ…….....7
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ……..…….9
4.1 Анотація дисципліни…….....9
4.2. Структура навчальної дисципліни…….……11
4.2.1. Тематичний план…….....11
4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни……..12
4.3. Форми організації занять……13
4.3.1. Теми семінарських (практичних) занять……....13
4.3.2. Індивідуальні завдання…….……13
4.3.3. Загальні методичні вимоги до написання реферату …….……14
4.3.4. Індивідуальна навчально-дослідна робота……16
4.3.5. Теми самостійної роботи здобувачів освіти..……20
5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ……...……...22
5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.....22
5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності…….……...23
5.3. Інклюзивні методи навчання…….....23
6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ……..……...27
6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти....28
6.2. Система оцінювання роботи здобувачів освіти упродовж семестру….....28
6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS……29
6.4. Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS……..……30
6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання нац. та ECTS……30
7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ…..….....31
7.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти……34
8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ…….……..35
8.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для здобувачів освіти з інвалідністю…….....35
8.2. Глосарій (термінологічний словник)…….…….....36
8.3. Рекомендована література……51
8.4. Інформаційні ресурси……..……..56
8.5. Сертифікаційні програми (електронні курси)……56
8.6. Фахові періодичні видання України з дисципліни……..……...56
8.7. Універсальні та спеціалізовані інформаційні системи і програмні продукти для опанування дисципліни……57
9. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ……..58

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній / освітньо-професійний ступінь</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма здобуття освіти</td><td>заочна форма здобуття освіти</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальний обсяг кредитів – 3</td><td>Галузь знань
D Бізнес, адміністрування та право
(шифр і назва)</td><td colspan="2">Вид дисципліни
обов’язкова
(обов’язкова чи за вибором студента)</td></tr>
<tr><td>Спеціальність
D8 Право
(шифр і назва)</td><td colspan="2">Цикл підготовки
професійний
(загальний чи професійний)</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td rowspan="2">Спеціалізація
(назва)</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 2</td><td>2-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання
_____
(назва)</td><td rowspan="3">Мова викладання, навчання та оцінювання:
українська
(назва)</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальний обсяг годин - 90</td><td>2-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="8">Частка аудиторних занять становить:
для денної форми здобуття освіти – 33 %
для заочної форми здобуття освіти – 11 %</td><td rowspan="8">Рівень освіти:
третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти</td><td>16 год.</td><td>6 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>14 год.</td><td>4 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>60 год</td><td>80 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання: год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид семестрового контролю:
поточний контроль на практичних, семін. заняттях</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Підсумковий контроль:
іспит</td></tr>
</table>

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктора філософії спеціальності D Право.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» є формування у здобувачів освіти цілісного, системного та критично-аналітичного розуміння теоретичних і практичних засад публічного права України, забезпечивши здатність виявляти, пояснювати та вирішувати складні юридичні проблеми у сфері публічної влади та публічно-правових відносин.

Завданнями навчальної дисципліни є: забезпечення глибокого опанування здобувачами освіти фундаментальних засад публічного права та публічно-правових відносин; аналізу правового статусу суб'єктів публічної влади; вивчення сучасних теоретичних і практичних проблем конституційного права в умовах імплементації європейських стандартів; осягнення особливостей нормотворчого процесу та правозастосування, розуміння актуальних питань здійснення правосуддя й судочинства в Україні; засвоєння ключових проблем адміністративного, фінансового, банківського та екологічного права, а також формування здатності до критичного аналізу, професійної інтерпретації та ефективного застосування норм публічного права у складних правових ситуаціях.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчальної дисципліни є самостійна робота здобувачів освіти під керівництвом викладача, а також самостійна робота з юридичною літературою, законодавчими та нормативно-правовими актами з питань правового регулювання тих чи інших суспільних відносин, спеціальною інформаційно-аналітичною та методичною літературою, вирішення завдань, використання практичних правових ситуацій, здійснення тестового контролю.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» здобувач освіти повинен

знати:

- загальнотеоретичні основи публічного права;
- проблемні питання застосування і тлумачення конституційного права, фінансового права, адміністративного права;
- основні концепції, присвячені органам судової влади та іншим правоохоронним і правозахисним органам України;
- закономірності природи конституційно-правових засад організації державної влади і системи місцевого самоврядування в Україні;
- функції і принципи державного управління;
- способи забезпечення законності в державному управлінні та спеціальні адміністративно-правові режими;
- актуальні питання публічного процесуального права України.

вміти:

- оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання;
- обґрунтовано формулювати свою правову позицію, опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи;
- використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного права;
- аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів;
- обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування;
- розв’язувати проблеми, пов’язані з реалізацією процесуальних функцій суб’єктів правозастосування;
- брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини;
- інтегрувати необхідні знання та розв’язувати складні задачі;
- реагувати на зміни у правовому регулюванні суспільних відносин;

- збирати, обробляти й аналізувати теоретичні та прикладні дослідження провідних зарубіжних вчених;

- формулювати мету власного наукового дослідження;

- застосовувати нові цілісні знання у власних наукових дослідженнях та у професійній практиці;

- ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, які приводять до отримання нових знань.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми»

	ЗК 1	ЗК 2	ЗК 3	ЗК 4
ОК 1.4.5			+	

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми»

	СК 1	СК 2	СК 3	СК 4	СК 5	СК 6	СК 7	СК 8
ОК 1.4.5	+			+		+		+

Рядок дисципліни в «Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми»

	РН1	РН 2	РН 3	РН 4	РН 5	РН 6	РН 7	РН 8	РН 9	РН 10	РН 11
ОК 1.4.5			+	+	+						+

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» спрямована на поглиблене вивчення фундаментальних засад публічного права та аналіз актуальних проблем його розвитку в Україні та світі. У курсі розглядаються сучасні доктринальні підходи до розуміння публічної влади, механізмів її реалізації та взаємодії з індивідом. Особливу увагу приділено проблемним аспектам конституційного, адміністративного, фінансового та інформаційного права, а також впливу європейської інтеграції на трансформацію публічно-правових інститутів.

Дисципліна формує здатність до критичного аналізу правових явищ, уміння застосовувати теоретичні концепції для розв'язання практичних правових ситуацій та розробки науково обґрунтованих рішень у сфері публічного врядування.

Курс рекомендований здобувачам освіти, які прагнуть поглибити свої компетентності та зрозуміти сучасні тенденції розвитку публічного права в Україні.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» є система теоретичних концепцій, принципів, інститутів та механізмів функціонування публічного права у різних сферах суспільного життя, вивчення правового статусу органів державної виконавчої влади та проблематики формування ефективного інституту державної служби з метою запобігання корупції в публічному праві, захист інтересів громадян у судовому порядку та в публічноправовій сфері України.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль І. Теоретичні та практичні проблеми публічного права

Тема 1. Фундаментальні засади публічного права та публічні правовідносини: теоретичні та практичні проблеми.

Тема 2. Особливості правового статусу суб'єктів публічних правовідносин.

Тема 3. Актуальні теоретичні та практичні питання конституційного права та конституційного процесу в Україні в умовах імплементації європейських стандартів.

Тема 4. Теоретичні та практичні проблеми нормотворчого процесу та правозастосування.

Тема 5. Теоретичні та практичні проблеми здійснення правосуддя та судочинства в Україні.

Змістовий модуль ІІ. Шляхи вирішення актуальних проблем окремих галузей публічного права

Тема 6. Теоретичні та практичні проблеми адміністративного права та процесу.

Тема 7. Теоретичні та практичні проблеми фінансового та банківського права.

Тема 8. Актуальні питання екологічного права.

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передує цій дисципліні.

Опануванню дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» на рівні доктора філософії передує засвоєння фундаментальних і спеціальних галузевих юридичних дисциплін, зокрема загальної теорії держави і права, конституційного права, адміністративного права та адміністративного процесу, фінансового і банківського права, екологічного права, а також міжнародного публічного права, що забезпечують формування належної теоретико-методологічної та доктринальної бази для проведення самостійних наукових досліджень у сфері публічного права й критичного аналізу сучасної правозастосовної практики.

Дисципліни, вивчення яких безпосередньо передує цій дисципліні: «Філософія науки», «Філософія права та правова доктрина», «Методологія наукових досліджень», «Міжнародні та європейські стандарти прав людини».

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни

Дисципліна «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» в структурно-логічній схемі має безпосередній зв'язок із такими дисциплінами, як: «Філософія права та правова доктрина», Проблеми правотлумачення та правозастосування», «Теоретичні та практичні проблеми приватного права».

Дисципліна вивчається протягом одного семестру в загальному обсязі 90 годин/3 кредити ECTS: аудиторної роботи – 30 годин, із яких лекції – 16 годин, практичні заняття – 14 годин; самостійна робота – 60 годин.

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт									Форми та методи контролю знань
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	аудиторна			с.р.	усього	аудиторна		с.р.	
		у тому числі					у тому числі			
		л	с	інд.р			л	с		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль І. Теоретичні та практичні проблеми публічного права										
Тема 1. Фундаментальні засади публічного права та публічні правовідносини: теоретичні та практичні проблеми	12	2	2		8	11	1	1	10	АР: СР:
Тема 2. Особливості правового статусу суб'єктів публічних правовідносин	10	2	2		6	11			10	АР: СР: ІР:
Тема 3. Актуальні теоретичні та практичні питання конституційного права та конституційного процесу в Україні в умовах імплементації європейських стандартів	12	2	2		8	11	1		10	АР: СР:
Тема 4. Теоретичні та практичні проблеми нормотворчого процесу та правозастосування	12	2	2		8	11		1	10	АР: СР:
Тема 5. Теоретичні та практичні проблеми здійснення правосуддя та судочинства в Україні	12	2	2		8	12	2		10	АР: СР: ІР:
Разом за змістовим модулем 1	**58**	**10**	**10**		**38**	**56**	**4**	**2**	**50**	
Змістовий модуль 2. Шляхи вирішення актуальних проблем окремих галузей публічного права										
Тема 6. Теоретичні та практичні проблеми адміністративного права та процесу	12	2	2		8	11	1	1	10	АР: СР:
Тема 7. Теоретичні та практичні проблеми фінансового та банківського права	11	2	1		8	12	1		10	АР: СР:
Тема 8. Актуальні питання екологічного права	9	2	1		6	11		1	10	АР: СР: ІР:
Разом за змістовим модулем 2	**32**	**6**	**4**		**22**	**34**	**2**	**2**	**30**	
Усього годин	**90**	**16**	**14**		**60**	**90**	**6**	**4**	**80**	

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права»

Разом: **90 год**, лекції – 16 год, семінарські заняття – 14 год, самостійна робота – 60 год, підсумковий контроль – 2 год.

IV - Семестр

Модулі	**Змістовий модуль 1**										**Змістовий модуль 2**					
Назва модуля	***Теоретичні та практичні проблеми публічного права***										***Шляхи вирішення актуальних проблем окремих галузей публічного права***					
Кількість балів за модуль	25 балів										15 балів					
Лекції	1		2		3		4		5		6		7		8	
Теми лекцій	*Тема лекції 1*		*Тема лекції 2*		*Тема лекції 3*		*Тема лекції 4*		*Тема лекції 5*		*Тема лекції 6*		*Тема лекції 7*		*Тема лекції 8*	
Теми семінарських (практичних) занять		*Тема заняття 1*		*Тема заняття 2*		*Тема заняття 3*		*Тема заняття 4*		*Тема заняття 5*		*Тема заняття 6*		*Тема заняття 7*		*Тема заняття 8*
Самостійна робота	5 балів		5 балів		5 балів		5 балів		5 балів		5 балів		5 балів		5 балів	
Тести	10 балів										10 балів					
ІНДЗ	20 балів															
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (реферат) (20 балів)															
Підсумковий контроль	Іспит															

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських (практичних) занять

У ході підготовки до семінарського (практичного) заняття потрібно обов'язково ознайомитися зі вказаною літературою. З метою більш поглибленого вивчення навчальної дисципліни рекомендується ознайомитися з науковими публікаціями в різних правових журналах та інтернет-джерелах.

Семінарські (практичні) заняття передбачають послідовність підготовки до них і певний порядок проведення. За теоретичними питаннями здобувачі освіти готують виступи (доповіді, есе) або реферати. Виступи слід ілюструвати посиланнями на джерельну базу. В подальшому вони обговорюються групою.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фундаментальні засади публічного права та публічні правовідносини: теоретичні та практичні проблеми	2
2	Особливості правового статусу суб'єктів публічних правовідносин	2
3	Актуальні теоретичні та практичні питання конституційного права та конституційного процесу в Україні в умовах імплементації європейських стандартів	2
4	Теоретичні та практичні проблеми нормотворчого процесу та правозастосування	2
5	Теоретичні та практичні проблеми здійснення правосуддя та судочинства в Україні	2
6	Теоретичні та практичні проблеми адміністративного права та процесу	2
7	Теоретичні та практичні проблеми фінансового та банківського права	1
8	Актуальні питання екологічного права	1
	Всього:	14

4.3.2. Індивідуальні завдання

З метою поглиблення знань із дисципліни, прищеплення навичок самостійної роботи з літературою пропонується виконання індивідуальних

творчих завдань у вигляді написання наукових доповідей, рефератів за визначеною тематикою.

Реферати виконуються на основі самостійного вивчення рекомендованої літератури і законодавства, перелік яких не обмежує ініціативи здобувача освіти і його можливостей у використанні більш широкого кола наукових досліджень. До літератури відносяться: першоджерела; підручники і навчальні посібники; наукові дослідження (монографії, наукові статті та ін.). Із проблем, досліджених у наукових рефератах, здобувачі освіти можуть підготувати і виголосити доповіді під час проведення семінарських занять або засідань наукового студентського гуртка.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ (ДОПОВІДЕЙ)

1. Публічне право: поняття, структура та фундаментальні принципи.
2. Публічні правовідносини: природа, види та особливості їхнього правового регулювання.
3. Правовий статус суб’єктів публічних правовідносин: теорія та практика застосування.
4. Здійснення публічної влади в Україні: конституційні засади та актуальні виклики.
5. Проблеми імплементації європейських стандартів у сфері конституційного права України.
6. Конституційний процес в Україні: сучасні проблеми та напрями реформування.
7. Нормотворчий процес в Україні: теоретичні засади та практичні проблеми реалізації.
8. Проблеми правозастосування у публічному праві: сучасні підходи та інструменти.
9. Здійснення правосуддя в Україні: ключові теоретичні проблеми та практичні недоліки судової системи.
10. Публічно-правові аспекти судочинства в умовах модернізації правової системи України.
11. Адміністративне право України: актуальні теоретичні та практичні проблеми розвитку.
12. Адміністративний процес: сучасні тенденції, реформи та проблеми правозастосування.
13. Фінансове право України: теоретичні засади, сучасні виклики та проблеми реалізації.
14. Правове регулювання банківської діяльності: теоретико-практичні проблеми та напрями вдосконалення.
15. Екологічне право України: сучасні проблеми правового забезпечення та шляхи їх вирішення.

4.3.3. Загальні методичні вимоги до написання реферату

Здобувач освіти денної та заочної форм здобуття освіти можуть відпрацьовувати пропущенні заняття з дисципліни дисципліну «Теоретичні та практичні проблеми приватного права» шляхом написання реферату (доповіді) з пропущеної теми за погодженням із викладачем, що веде семінарські (практичні) заняття.

Реферат – це невелике за обсягом наукове дослідження здобувача освіти.

Написання реферату є необхідною складовою частиною освітнього процесу, яка дає змогу здобувачеві освіти проявити свої творчі здібності в сфері проведення самостійних досліджень з теоретичних і практичних проблем приватного права.

Метою написання реферату є організація науково-дослідницької роботи здобувачів освіти з урахуванням певних вимог, а саме:

а) системно і творчо, коректно і критично осмислювати існуючі погляди науковців на окремі теоретичні і практичні проблеми приватного права;

б) самостійно знаходити шляхи вирішення проблем приватного права, виходячи із сучасного стану законодавства та практики його застосування;

в) системно і комплексно аналізувати правові норми, що регулюють приватноправові відносини;

г) робота повинна носити творчий характер і відображати додержання етичних норм проведення наукових досліджень, тобто бути забезпеченою науковим апаратом (посилання, наведення цитат, вказівка на джерела використовуваних у роботі таблиць, схем, статистичних даних тощо);

д) робота повинна бути оформленою у відповідності до визначених вимог, своєчасно здана на кафедру науковому керівникові.

Тому підготовка реферату є однією з важливих форм самостійного, навчального, наукового дослідження під час освоєння здобувачами освіти курсу зазначеної навчальної дисципліни.

Навчальною метою написання реферату є більш глибоке засвоєння тієї частини знань, що отримується під час занять, та їх творче розширення в процесі самостійної роботи з літературою, а також перевірка рівня підготовленості здобувачів з окремих розділів навчальної дисципліни дисципліну «Теоретичні та практичні проблеми приватного права» та вміння застосування набутих знань та навичок до комплексного виконання конкретного завдання.

Виховною метою самостійної дослідницької роботи є поглиблення у здобувачів освіти – майбутніх фахівців-правознавців почуття гордості та відповідальності за свою справу, прагнення подальшого самовдосконалення своїх знань.

Розвиваючою метою є розвиток у здобувачів освіти вміння творчо, свідомо та обізнано підходити до освітнього процесу, вміння логічно аналізувати навчально-наукову інформацію, нормативну базу та наукову літературу, застосовувати набуті вміння та навички в практичній діяльності.

В робочій програмі навчальної дисципліни запропоновано розгорнутий перелік тематики рефератів, який охоплює всі теми курсу «Теоретичні та практичні проблеми приватного права».

Реферати пишуться з основних та найбільш актуальних тем навчальної дисципліни. В них на основі аналізу та узагальнення наукового матеріалу порівнюються різні погляди науковців на певну проблему і визначається власна позиція здобувача освіти з викладом відповідних аргументів.

Реферат як перша спроба самостійного дослідження сприятиме формуванню у майбутніх фахівців власних наукових поглядів із певного напрямку знань, сприятиме їх продовженню у майбутніх наукових пошуках.

Реферат повинен бути належним чином оформлений. На титульному аркуші здобувач освіти повинен зазначити назву закладу освіти, кафедри, повну назву теми реферату, своє прізвище та ініціали, також вчений ступінь, звання, прізвище та ініціали наукового керівника, місце та рік написання реферату.

Для написання реферату здобувач освіти повинен скласти план, який розкриває зміст обраної теми. План реферату, як правило, включає вступ, в якому коротко обґрунтовується актуальність обраної теми, основні питання, що розкривають зміст теми реферату і закінчення, де формуються висновки, оцінки, пропозиції.

Викладення матеріалу повинно бути стислим, точним, послідовним, самостійним. Плагіат наукових праць з обраної теми не допускається. Механічно переписані роботи оцінюються на задовільно і повертаються здобувачеві для повторного виконання. В кінці реферату обов'язково наводиться список використаних джерел.

При написанні реферату слід робити зноски із зазначенням прізвища та ініціалів автора або авторів, назви книги або статті, місця і року видання, сторінки.

Отже, реферат повинен включати:

– назву та зміст роботи;

– вступ, в якому визначається актуальність проблеми, мета та завдання дослідження;

– основну частину, в якій висвітлюються основні проблеми та ступінь їхнього дослідження, аналіз судової практики;

– висновки, в яких визначаються основні підсумки дослідження;

– список використаних джерел.

Обсяг реферату складає 15-20 сторінок рукописного тексту або 12-18 сторінок комп'ютерного виконання на папері формату А-4.

4.3.4. Індивідуальна навчально-дослідна робота

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності здобувача освіти, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання здобувачами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи здобувача освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- ✓ конспект із теми (модуля) за заданим планом (**2 бали**);
- ✓ конспект із теми (модуля) за планом, який здобувач освіти розробив самостійно (**2 бали**);
- ✓ анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, тематичні розвідки (**2 бали**);
- ✓ повідомлення з теми, рекомендованої викладачем (**2 бали**);
- ✓ повідомлення з теми (без рекомендації викладача): сучасні відкриття з теми, аналіз інформації, самостійні дослідження (**2 бали**);
- ✓ дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе (**5 балів**);
- ✓ дослідження з тематики дисципліни у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **20 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Тематика ІНДЗ

1. Сутність та еволюція поняття «публічне право» у сучасній правовій науці.
2. Принципи публічного права: проблеми теоретичного обґрунтування та практичної реалізації.
3. Публічні правовідносини: механізм формування, структура та особливості розвитку.
4. Публічна влада та її функції в умовах трансформації української правової системи.
5. Держава як суб’єкт публічних правовідносин: межі компетенції та відповідальність.
6. Правовий статус органів публічної влади: актуальні проблеми нормативного визначення.

7. Громадянин у системі публічних правовідносин: гарантії, обмеження, відповідальність.

8. Особливості правового статусу публічних службовців: реформування та європейські підходи.

9. Актуальні проблеми конституціоналізму в Україні в контексті європейської інтеграції.

10. Роль Конституційного Суду України у забезпеченні верховенства права: сучасні тенденції.

11. Проблеми конституційної відповідальності органів публічної влади.

12. Сучасний нормотворчий процес в Україні: проблеми якості нормативно-правових актів.

13. Експертиза нормативно-правових актів як інструмент забезпечення ефективного публічного управління.

14. Колізії у публічному праві: шляхи виявлення та подолання.

15. Правозастосування в умовах воєнного стану: особливості та ризики.

16. Реформування судової системи України: результати, проблеми та перспективи.

17. Забезпечення права на справедливий суд у національній практиці та стандартів ЄСПЛ.

18. Судовий контроль у сфері публічного управління: теоретичні та практичні аспекти.

19. Адміністративні процедури: європейські стандарти та їх імплементація в Україні.

20. Адміністративна відповідальність: проблеми ефективності та модернізації.

21. Публічні послуги: правові стандарти надання та проблеми практичної реалізації.

22. Фінансовий контроль і фінансовий нагляд: сучасні виклики та правові проблеми.

23. Правове регулювання банківського сектору: ризики, інновації та перспективи розвитку.

24. Екологічні права людини: сучасний стан забезпечення та судова практика.

25. Правове регулювання охорони довкілля в умовах воєнного стану.

Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	3 бали
2.	Складання плану реферату	2 бали
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	5 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	4 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	4 бали
Разом		**20 балів**

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		**Оцінка за національною шкалою**	**Оцінка за шкалою ECTS**	
16 – 20 та більше	відмінно	5	A	відмінно
10 – 15	добре	4	BC	добре
6 – 9	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 5	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

4.3.5. Теми самостійної роботи здобувачів освіти

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи здобувача освіти навчального характеру. Вона спрямована на вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни.

Основною метою самостійної роботи здобувачів освіти є не тільки практичне закріплення теоретичних знань, а й розвиток мислення їх у неординарних випадках, які не мають законодавчого регулювання та теоретичного обґрунтування.

Самостійна робота здобувачів освіти полягає у виконанні самостійного завдання, тобто вивченні чи доопрацюванні тем або ж питань курсу, що виносяться на підсумковий модульний контроль, вимагають від здобувача освіти самостійної роботи з першоджерелами, творчого підходу та вміння аналізувати і порівнювати отриману під час лекційних і практичних занять інформацію.

Подані нижче теми, що виносяться на самостійне опрацювання здобувачами освіти, опрацьовуються ними в усній чи письмовій формі (залежно від суті самого завдання), а їх оцінювання входить до оцінювання роботи на лекційних заняттях.

При оцінюванні самостійної роботи враховується повнота, точність і правильність викладу здобувачем освіти матеріалу, вміння зосереджувати увагу на основних положеннях, а також використання першоджерел.

У разі письмового виконання завдання робота здобувача освіти повинна бути підписана і в установлений строк здана на кафедру для перевірки.

При цьому самостійна робота є одним із головних елементів освітнього процесу за заочною формою.

Більшу частину матеріалу робочої програми навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» здобувач заочної форми здобуття освіти вивчає самостійно в міжсесійний період. Також у міжсесійний період здобувачам освіти надається можливість отримувати консультації НПП за графіком, що встановлюється кафедрою.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фундаментальні засади публічного права та публічні правовідносини: теоретичні та практичні проблеми	8
2	Особливості правового статусу суб’єктів публічних правовідносин	6
3	Актуальні теоретичні та практичні питання конституційного права та конституційного процесу в Україні в умовах імплементації європейських стандартів	8
4	Теоретичні та практичні проблеми нормотворчого процесу та правозастосування	8
5	Теоретичні та практичні проблеми здійснення правосуддя та судочинства в Україні	8

6	Теоретичні та практичні проблеми адміністративного права та процесу	8
7	Теоретичні та практичні проблеми фінансового та банківського права	8
8	Актуальні питання екологічного права	6
	Разом	**60**

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль І. Теоретичні та практичні проблеми публічного права			
Тема 1. (8 год)	Семінарське заняття, індивідуальне завдання, іспит	10	I-IV
Тема 2 (6 год)	Семінарське заняття, індивідуальне завдання, іспит		
Тема 3. (8 год)	Семінарське заняття, індивідуальне завдання, іспит	5	V-VII
Тема 4. (8 год)	Семінарське заняття, індивідуальне завдання, підсумкова модульна контрольна робота, іспит	5	VII-IX
Тема 5. (8 год)	Семінарське заняття, індивідуальне завдання, іспит	5	IX-XI
Змістовий модуль 2. Шляхи вирішення актуальних проблем окремих галузей публічного права			
Тема 6. (8 год)	Семінарське заняття, індивідуальне завдання, іспит	5	XI-XII
Тема 7. (8 год)	Семінарське заняття, індивідуальне завдання, іспит	10	XII-XV
Тема 8. (6 год)	Семінарське заняття, індивідуальне завдання, підсумкова модульна контрольна робота, іспит		
Всього: 60 год	***Всього: 40 балів***		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

З метою більш ефективної активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти при вивченні навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» можуть використовуватись: лекційних і практичних занять із поєднанням традиційних та інноваційних методів навчання, зокрема проблемних лекцій, наукових доповідей, семінарів-бесід, семінарів-дискусій і тематичних семінарів. Значна увага приділяється системній самостійній роботі здобувачів ступеня PhD, спрямованій на поглиблений аналіз доктрини публічного права, чинного законодавства та правозастосовної практики.

Використовуються мультимедійні презентації, інтернет-супровід освітнього процесу (платформа MOODLE).

Кожен із видів методики застосовується викладачем на власний розсуд. При цьому, слід враховувати рівень підготовленості групи, кількість здобувачів, бажання здобувачів приймати участь в тому чи іншому виді методики активізації процесу навчання, а також особливості конкретної дисципліни.

З позицій педагогічної науки методи організації та реалізації навчально-пізнавальної діяльності систематизуються за різними критеріями, зокрема:

1) За джерелом інформації:

– словесні: лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– практичні*:* вправи.

Наприклад, лекції з проблемних питань покликані сприяти розвитку логічного мислення здобувачів освіти і характеризуються тим, що коло питань теми може обмежуватися двома – трьома ключовими моментами, увага здобувачів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій можуть даватись питання для самостійного їх осмислення.

2) За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

Наприклад, робота в малих групах проводиться з метою активізації навчання при проведенні семінарських (практичних) занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє особливу роль і певними своїми індивідуальними якостями та знаннями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за

формою і змістом, створює можливість для участі кожного здобувача в роботі за метою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду спілкування. Така форма навчання використовується також з метою більш ґрунтовного засвоєння матеріалу, загострення уваги на особливо важливих аспектах, що містять в собі винесені на розгляд проблемні питання.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів освіти із книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів, презентацій.

Наприклад, презентації проводяться у формі виступів за результатами виконання письмових завдань, з науково-навчальними тезами, рефератами, доповідями перед аудиторією тощо, де також доцільно використовувати для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, демонстрації нових наукових поглядів, оригінальних висновків та пропозицій.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Наприклад, семінари-дискусії (колоквіуми) проводяться для того, щоб сприяти обміну думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвинути мислення, допомагати формуванню поглядів і переконань, виробити вміння формулювати думки й висловлювати їх, вміння прислухатись до точки зору опонентів і «чути їх», навчитись оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Вважаємо, що неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод "вибуху", метод природних наслідків і трудовий метод.

Методика навчання (як система) – організований набір методів, прийомів, засобів і форм навчання, який використовується для досягнення освітніх цілей.

Методика є структурованим застосуванням методів – організоване використання різних методів і прийомів, яке обумовлено специфікою освітнього процесу або діяльності. Вона описує як саме, в якій послідовності і в яких умовах застосовуються певні методи для досягнення результату.

Методика навчання може включати в себе різні методи, стратегії, підходи, засоби навчання (аудіовізуальні матеріали, інтернет-ресурси, дидактичні ігри тощо) і системи організації роботи (до прикладу: поетапне вивчення лексики, розвиток навичок письмового та усного мовлення).

Методика викладання навчальної дисципліни – вибір викладачем та застосування методів для ефективного засвоєння матеріалу здобувачами освіти.

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями здоров'я має важливі відмінності, які враховують індивідуальні потреби кожного типу порушень і передбачає модифікацію форм роботи та типів завдань для таких здобувачів освіти.

Кожен тип інвалідності має свої специфічні потреби, і тому підхід до навчання має бути адаптованим, щоб забезпечити максимальну ефективність для здобувачів освіти. Враховуючи різні види порушень (порушення слуху, зору, рухової активності, когнітивні порушення тощо), методика вивчення буде різною. Використання адаптованих технологій, інклюзивних методів та індивідуальних підходів дозволяє забезпечити ефективне навчання для всіх здобувачів освіти, незалежно від типу інвалідності.

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями слуху

Для здобувачів освіти з порушеннями слуху основним викликом є відсутність або обмеження слухового сприйняття, що може ускладнити процес вивчення мови через усне спілкування та аудіоматеріали. Адаптованими методиками є:

Жестова мова: Якщо здобувач освіти має порушення слуху та використовує жестову мову як основний засіб комунікації, то вивчення дисципліни проводиться через переклад на жестову мову (із залученням відповідного спеціаліста чи фрагментів відео із дублюючим перекладом на жестову мову), зокрема для усного компоненту. Програми з навчання для таких здобувачів освіти можуть включати використання перекладачів жестової мови під час лекцій.

Субтитри: Всі відеоматеріали, які використовуються на заняттях (фільми, навчальні відео), мають субтитри, що дозволяє здобувачам освіти з порушеннями слуху ознайомлюватися з мовними структурами та словником.

Адаптовані навчальні матеріали: Використання візуальних методів, таких як ілюстрації, діаграми, картки з лексикою, допомагає краще засвоювати матеріал. Також створюються текстові файли або аудіоматеріали з субтитрами для покращення розуміння контексту.

Практика усного мовлення через письмове спілкування: Оскільки здобувачі освіти не чують мовлення, замість усної практики для такої категорії здобувачів освіти фокусується увага на письмових завданнях, інтерактивних тестах і вправах, що включають роботу з текстами (письмові відповіді, розпізнавання лексики та граматики через текст).

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями зору

У здобувачів освіти з порушеннями зору основною проблемою є труднощі з візуальним сприйняттям інформації, тому методика навчання адаптована до аудіо- та тактильних матеріалів.

Технології для читання з екрану: Використання програм для читання з екрану, таких як JAWS або NVDA, дозволяє здобувачам освіти з порушеннями зору слухати текстовий матеріал. Це забезпечує доступ до електронних підручників, презентацій та інших навчальних ресурсів.

Адаптація навчальних матеріалів: Усі текстові матеріали надаються у форматі для читання з екрану або у шрифті Брайля. Це дає можливість здобувачам освіти не тільки читати, але й активно працювати з навчальними матеріалами.

Озвучення текстів: Використання спеціальних додатків для озвучування текстів або аудіокниг допомагає здобувачам освіти вивчати нові слова та фрази на слух, а також слухати приклади правильного вимовляння.

Аудіовізуальні завдання: Для таких здобувачів освіти використовуються аудіовправи, зокрема з вимови та слухової практики. Це дозволяє розвивати навички аудіювання та вимови, хоча й без візуального сприйняття.

Інтерактивні вправи на слух: Заняття включають завдання, орієнтовані на слухове сприйняття мови (завдання на розпізнавання вимови, на відмінності в інтонації, акценті тощо).

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями опорно-рухового апарату

Здобувачі освіти з порушеннями опорно-рухового апарату, як правило, мають фізичні обмеження, які можуть вплинути на їхню здатність використовувати традиційні навчальні засоби, але їхні когнітивні та мовні навички, як правило, не порушені. З цією метою освітній процес відповідно адаптований для зручності та доступності.

Онлайн-навчання та доступ до цифрових матеріалів: Онлайн платформи дозволяють здобувачам освіти з порушеннями опорно-рухового апарату навчатися без необхідності фізичного перебування в аудиторії, а також допомагають уникнути труднощів із переміщенням.

Інтерфейси з підтримкою доступу: Використання програмного забезпечення та навчальних платформ, що підтримують голосові команди або дають можливість здійснювати навчання за допомогою спеціальних пристроїв для вводу (як-от пристрої для управління комп'ютером через рухи очей чи голови).

Адаптація завдань для письмових відповідей: Враховуючи фізичні обмеження, здобувачі освіти можуть використовувати голосові помічники для виконання завдань або адаптовані клавіатури та інші технології для зручного введення тексту. Також враховується обсяг письмових завдань та швидкість проходження онлайн тестів, написання підсумкових робіт.

Методика навчання для здобувачів освіти з когнітивними порушеннями

Когнітивні порушення можуть включати труднощі з пам'яттю, увагою, сприйняттям інформації. Здобувачі освіти з такими порушеннями потребують адаптованих методик навчання, щоб забезпечити доступність матеріалу та поступове засвоєння нової інформації.

Розбиття матеріалу на малі блоки: Заняття структуруються (матеріал поділяється на малі частини), що дозволяє легше засвоювати інформацію та допомагає зберігати увагу на кожному етапі навчання.

Часті повторення та практичні вправи: Регулярне повторення пройденого матеріалу, використовуючи ігрові методи чи інші інтерактивні вправи.

Візуальні допоміжні засоби: Використання карток із лексикою, діаграм, малюнків допомагає здобувачам освіти з когнітивними порушеннями краще засвоювати мову.

Мультисенсорні підходи: Для здобувачів освіти з когнітивними порушеннями використовуються різні сенсорні канали (слух, зір, дотик), щоб стимулювати запам'ятовування та розуміння.

Методика навчання для здобувачів освіти із психічними порушеннями

Психічні порушення можуть включати депресії, тривожні розлади, посттравматичний стресовий синдром тощо, які можуть негативно впливати на здатність до концентрації, мотивацію та емоційний стан під час навчання.

Індивідуальний підхід: здобувачі освіти з психічними порушеннями потребують більш гнучкого підходу, наприклад, менших навантажень, частих перерв або персоналізованих уроків.

Підтримка в навчанні через терапевтичні методи: Залучення психологів або консультантів до освітнього процесу допомагає здобувачам освіти подолати емоційні труднощі.

Створення безпечного та підтримуючого середовища: Створення атмосфери довіри та підтримки, де здобувач освіти може вільно звернутися за допомогою або адаптувати темп навчання до своїх потреб.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з одного модуля, які включають два змістових модулі.

Результати навчальної діяльності здобувачів освіти оцінюються за 100-бальною шкалою.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки здобувачам освіти, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності здобувачів освіти, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу здобувача освіти на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп’ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує здобувач освіти за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань здобувачів освіти здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	Ставиться за вияв здобувачем освіти повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді здобувача освіти наявні незначні помилки.
«задовільно»	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхневу обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але здобувач освіти спроможний усунути їх за допомогою викладача.
«незадовільно»	Виставляється здобувачеві освіти, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхнева, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться здобувачеві освіти, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи здобувачів освіти упродовж семестру

Вид діяльності студента / аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	ЗМ 1		ЗМ 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
І. Обов'язкові					
1.1. Відвідування лекцій	1		1		1
1.2. Відвідування семінарських (практичних) занять	1		1		1
1.3. Робота на семінарському (практичному) занятті	10		5		5
1.4. Виконання завдань для самостійної роботи	10				

1.5. Виконання модульної роботи (тестів, есе)	20		10		10
1.6. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	20		10		10
Разом					
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 60					
ІІ. Вибіркові					
Виконання завдань для самостійного опрацювання					
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	5		2		2
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	5		2		2
2.3. Складання ділової гри з конкретним прикладним матеріалом з будь-якої теми курсу	5				
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	20		10		10
2.5. Участь у науковій студентській конференції	10		5		5
Разом					
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 40					
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 100					

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських (практичних) заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		**Оцінка за національною шкалою**	**Оцінка за шкалою ECTS**	
54 – 60 та більше	*відмінно*	**5**	**A**	*відмінно*
45 – 53	*добре*	**4**	**BC**	*добре*
36 – 44	*задовільно*	**3**	**DE**	*задовільно*
21 – 35	*незадовільно*	**2**	**FX**	*незадовільно з можливістю повторного складання*

1 – 20		**2**	**F**	*незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни*

6.4. Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		**Оцінка за національною шкалою**	**Оцінка за шкалою ECTS**	
36 – 40 та більше	*відмінно*	**5**	**A**	*відмінно*
30 – 35	*добре*	**4**	**BC**	*добре*
24 – 29	*задовільно*	**3**	**DE**	*задовільно*
14 – 23	*незадовільно*	**2**	**FX**	*незадовільно з можливістю повторного складання*
1 – 13		**2**	**F**	*незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни*

6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		**Оцінка за національною шкалою**		**Оцінка за шкалою ECTS**	
		екзамен	**залік**		
90 – 100	*відмінно*	**5**	*зараховано*	**A**	*відмінно*
82 – 89	*добре*	**4**		**B**	*добре (дуже добре)*
75 – 81	*добре*	**4**		**C**	*добре*
64 – 74	*задовільно*	**3**		**D**	*задовільно*
60 – 63	*задовільно*	**3**		**E**	*задовільно (достатньо)*
35 – 59	*незадовільно*	**2**	*не зараховано*	**FX**	*незадовільно з можливістю повторного складання*
1 – 34	*незадовільно*	**2**		**F**	*незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни*

7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Розкриття теоретичних та історичних передумов виникнення публічного права як окремої галузі права.
2. Становлення та розвиток публічного законодавства в Україні.
3. Проблемні питання публічного права як галузі, як науки, як дисципліни.
4. Визначення поняття, предмету, сутності та змісту публічного права.
5. Характеристика ознак та методів публічного права.
6. Вивчення юридичної природи публічних правовідносин, розкриття їх поняття.
7. Дослідження основних елементів публічних правовідносин, а саме суб'єктів, об'єкта та змісту.
8. Пояснення місця та значення галузі публічного права й окреслення відмінностей із іншими галузями права.
9. Тлумачення теоретичних та прикладних аспектів виникнення, зміни та припинення публічних правовідносин.
10. Дослідження джерел та видів публічних правовідносин.
11. Тлумачення принципів та методів публічних правовідносин.
12. Аналіз принципу верховенства права і проблеми його забезпечення в Україні.
13. Визначення основних напрямів правового регулювання в умовах глобалізації відповідно до критеріїв верховенства права, свободи, поваги до гідності людини, інноваційного та сталого розвитку.
14. Порівняльний аналіз вітчизняного та міжнародного досвіду визначення й застосування публічного права.
15. Класифікація суб'єктів публічних правовідносин за різними критеріями.
16. Розкриття повноважень та компетенції суб'єктів публічних правовідносин.
17. Дослідження особливостей правового статусу окремих категорій суб'єктів публічних правовідносин.
18. Визначення значення та статусу спеціальних органів державного управління та контролю.
19. Загальна характеристика таких органів державного управління, як міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, державні та місцеві адміністрації.
20. Спеціальні органи, які наділені функціями публічного характеру.
21. Актуальні питання створення та припинення органів державної влади.
22. Реформування системи органів законодавчої, виконавчої, судової влади з урахуванням досвіду провідних країн світу та Європейського Союзу.
23. Визначення громадянського суспільства, держави та місця публічного права в громадянському демократичному суспільстві.
24. Тлумачення поняття громадянського суспільства та поняття держави.
25. Поняття та загальна характеристика світового конституціоналізму.

26. Виникнення та розвиток теорії конституціоналізму в Україні. Історія конституційного розвитку України.

27. Розуміння, аналіз та тлумачення конституційних положень, ідей та концепцій, які лежать в їхньому підґрунті, а також міжнародно-правових актів у сфері прав людини та основоположних свобод.

28. Верховенство права і соціальна справедливість.

29. Поділ державної влади і система стримувань і противаг.

30. Український конституціоналізм і верховенство права.

31. Проблеми реформування конституційного ладу.

32. Проблеми правового статусу людини і громадянина в Україні у світлі Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики ЄСПЛ.

33. Практика ЄСПЛ із захисту прав людини. Впровадження положень Європейської конвенції та практики ЄСПЛ в Україні.

34. Форми народовладдя в Україні та конституційна реформа.

35. Перспективи удосконалення виборчої демократії в Україні.

36. Проблемні питання організації та проведення президентських виборів за новим законодавством.

37. Конституційні основи реформування територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні.

38. Співвідношення понять «нормотворчість», «правотворчість» та «законотворчість». Особливості нормотворчої діяльності.

39. Нормотворча діяльність у правовому регулюванні суспільних відносин.

40. Види законодавчих актів за значенням і місцем у системі законодавства.

41. Види підзаконних нормативно-правових актів за суб'єктами нормотворчості.

42. Правова нормотворча діяльність як основний вид юридичної діяльності.

43. Нормотворчий процес. Стадії нормотворчого процесу.

44. Планування нормотворчої діяльності, його види.

45. Роль юридичної техніки в правовому регулюванні суспільних відносин.

46. Правозастосування нормотворчого процесу.

47. Основні етапи підготовки законопроєкту.

48. Структура законодавчого акта.

49. Експертиза нормативно-правових актів.

50. Правозастосування як спосіб реалізації норм права.

51. Локальна нормотворчість як особливий вид підзаконної нормотворчості.

52. Судова влада та правосуддя в умовах формування громадянського суспільства та правової держави в Україні.

53. Конституційно-правовий статус органів судової влади в Україні. Теоретичні основи організації судової влади в Україні.

54. Засади здійснення правосуддя в Україні.

55. Судоустрій в Україні.

56. Конституційний суд України.

57. Проблеми судово-правової реформи в Україні.

58. Проблемні питання адміністративного судочинства в Україні.

59. Проблемні питання господарського судочинства в Україні.

60. Вища рада правосуддя.

61. Диджиталізація та цифровізація судової сфери в Україні. Електронний суд.

62. Судові системи країн світу: порівняльний аналіз.

63. Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід організації діяльності судових установ.

64. Перспективи подальшого реформування судової системи України через призму імплементації зарубіжного досвіду.

65. Прокуратура України в євроінтеграційній парадигмі.

66. Прокуратура як публічний інститут судочинства.

67. Принципи організації та діяльності прокуратури в умовах її реформування.

68. Адвокатура як правозахисний інститут у механізмі судочинства.

69. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу в Україні.

70. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу у країнах Європейського Союзу.

71. Доктринальні проблеми розвитку адміністративного права як галузі публічного права.

72. Проблеми окремих галузей адміністративного законодавства.

73. Природа виконавчої влади та форми її реалізації в адміністративно-правовій доктрині.

74. Органи виконавчої влади в контексті адміністративної реформи.

75. Проблеми юридичної відповідальності в адміністративному праві.

76. Права громадян та їх забезпечення у сфері виконавчої влади.

77. Державна служба у сфері виконавчої влади: зміст і стратегія реформування.

78. Державний контроль у сфері виконавчої влади.

79. Нормативно-правові та концептуальні засади реформування адміністративного права.

80. Основні засади адміністративного судочинства.

81. Учасники адміністративного процесу: проблеми теорії та практики.

82. Позовне провадження: практичні проблеми розгляду та вирішення.

83. Перегляд адміністративних справ.

84. Актуальні питання надання адміністративних послуг.

85. Європейський досвід надання адміністративних послуг.

86. Європейський досвід надання адміністративних е-послуг Проблеми надання адміністративних послуг в Україні та шляхи їх вирішення.

87. Наука фінансового права: деякі питання на сучасному етапі.

88. Основні напрями і тенденції розвитку фінансового права і фінансового законодавства на національному і міждержавному рівні.

89. Фінансовий, бюджетний, податковий контроль на сучасному етапі: проблеми адміністрування.

90. Особливості реалізації адміністративних фінансових процедур.

91. Окремі питання функціонування ринку фінансових послуг в Україні.

92. Проблеми адаптації фінансового законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

93. Банківське право і банківське законодавство: теоретичні питання.

94. Актуальні питання банківського регулювання та банківського нагляду.

95. Діяльність банків щодо запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, здобутих злочинним шляхом, в умовах реформування банківського законодавства.

96. Екологічна політика України та проблема правового забезпечення її реалізації.

97. Актуальні теоретичні та прикладні проблеми удосконалення основних інститутів екологічного права та екологічного законодавства в інтересах забезпечення сталого розвитку.

98. Проблема правового забезпечення екологічної безпеки та захисту екологічних прав громадян.

99. Правові проблеми забезпечення збереження особливо цінних в екологічному відношенні територій та об’єктів.

100. Проблеми систематизації та забезпечення подальшого удосконалення екологічного законодавства в умовах розвитку міжнародного співробітництва, реалізації політики євроінтеграції та децентралізації влади.

7.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

ДЛЯ ІСПИТУ

<table>
<tr><td colspan="8">Поточне тестування та самостійна робота</td><td rowspan="2">Тести/ ІНДЗ</td><td rowspan="2">Разом</td><td rowspan="2">Підсумковий тест (іспиті)</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="4">Змістовий модуль 1</td><td colspan="4">Змістовий модуль 2</td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td><td rowspan="2">20</td><td rowspan="2">не більше 60</td><td rowspan="2">не більше 40</td><td rowspan="2">не більше 100</td></tr>
<tr><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td></tr>
</table>

Т1, Т2 ... Т8 – теми змістових модулів.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» включає:

- робочу програму навчальної дисципліни;
- силабус навчальної дисципліни;
- завдання для самостійної роботи здобувачів освіти;
- завдання до семінарських (практичних) занять;
- модульні контрольні роботи для перевірки рівня засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу.

А також:

Лекцій із навчальної дисципліни «Теоретичні та практичні проблеми публічного права» / *Кармаза О. О.* // електронний ресурс https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=23181.

8.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для здобувачів освіти з інвалідністю

Перелік аудіо- і відеоматеріалів:

1. Публічне та приватне право України – YouTube-лекція про публічне і приватне право. URL: https://www.youtube.com/live/boMup2IDf0o?si=wvtKIiXglbHpAJ4r.
2. Публічне і приватне право. В чому відмінність? – коротке відео з поясненням різниці між публічним і приватним правом. URL: Публічне і приватне право. В чому відмінність?
3. Підготовка до ЄФВВ. Джерела публічного права. Принципи публічного права – https://www.youtube.com/watch?v=Qw2TbPsoSik&t=310s.
4. Міжнародне публічне право. Лекції – https://www.youtube.com/watch?v=hN--OQCA24s.
5. Тергромади як суб'єкти публічного права – чи потрібно? https://www.youtube.com/watch?v=uuR8OrXqMMA.
6. Законність у сфері публічного адміністрування_лекція к.ю.н. Яни Сергіївни Зелінської – https://www.youtube.com/watch?v=f5VmCnimzjU.

Для інклюзивного навчання:

- методики диференційованого підходу до процесу навчання й оцінювання знань, умінь і здібностей здобувачів освіти з інвалідністю;
- дистанційні програми навчання для здобувачів освіти із порушеннями слуху та опорно-рухового апарату.
- спеціалізовані комп’ютерні програми для навчання осіб з інвалідністю;

- забезпечення осіб із порушеннями зору спеціальною літературою: книгами, підручниками, навчальними посібниками, журналами, надрукованими шрифтом Брайля та укрупненим шрифтом, і звуковими комп'ютерними програмами;

- наявність аудіовізуальних засобів навчання, спеціальної навчально-методичної літератури в електронному, друкованому, аудіовізуальному форматах для осіб з інвалідністю;

- дидактичні матеріали та засоби навчання осіб з інвалідністю для дистанційної та відкритої форм навчання.

8.2. Глосарій
(термінологічний словник)

А

Адміністративна відповідальність *(поняття)* – вид юридичної відповідальності фізичних і юридичних осіб, що полягає в застосуванні уповноваженими державою публічними органами (їх посадовими особами) певного виду адміністративного примусу – адміністративного стягнення (адміністративної санкції).

Абсолютні обов'язки – ті, що покладені на осіб у сфері публічного адміністрування та виконання яких не залежить від будь-яких обставин, оскільки це передбачено нормами чинного законодавства.

Адміністративна дієздатність – це здатність особи (громадянина) своїми діями набувати та здійснювати права, виконувати покладені обов'язки та нести юридичну відповідальність.

Адміністративна послуга – результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або бов'язків такої особи відповідно до закону.

Адміністративна правоздатність – це фактична можливість особи (громадянина) бути носієм прав і обов'язків у сфері публічного адміністрування. Вона виникає з моменту народження людини й підтверджується документами про громадянство – паспортом громадянина України, а для осіб до 14 років – свідоцтвом про народження. Правоздатність не може бути обмежена або відчужена. Від неї неможливо відмовитися добровільно, оскільки така відмова не має юридичної сили. Правоздатність людини утворює юридичне поняття особи і громадянина.

Адміністративна процедура – установлений чинним законодавством порядок розгляду суб'єктами публічного адміністрування індивідуальних адміністративних справ щодо реалізації та захисту прав, свобод і законних

інтересів окремої фізичної та юридичної особи, що завершується ухваленням адміністративного акта.

Адміністративне оскарження (поняття) – адміністративно-правовий спосіб захисту приватної особи від порушень з боку суб'єктів публічної адміністрації, зміст якого полягає у зверненні до вищого органу або посадової особи щодо незаконності рішень, діяльності (бездіяльності) підпорядкованого суб'єкта, з метою відновлення порушених цінностей, притягнення винних осіб до спеціальної дисциплінарної відповідальності та попередження аналогічних випадків у подальшому.

Адміністративне оскарження (сутність) – 1) один із видів правового захисту особи в адміністративно-правових відносинах із суб'єктами публічної адміністрації, який становить собою звернення до вищого органу або посадової особи щодо незаконності рішень, дій чи бездіяльності підпорядкованого суб'єкта; 2) свідома вольова, цілеспрямована поведінка фізичної чи юридичної особи, що полягає у зверненні до суб'єкта публічної адміністрації з вимогою захистити її публічні права, свободи, інтереси від незаконної діяльності (бездіяльності) підпорядкованого суб'єкта.

Адміністративне повноваження (*суб'єкта публічної адміністрації*) – взаємопов'язані адміністративні обов'язки та права суб'єкта публічного адміністрування, надані йому законним чином і потрібні для досягнення поставлених перед ним завдань.

Адміністративне право (*галузь*) – сукупність юридичних норм, які врегульовують однорідні суспільні відносини щодо наданням адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, що здійснюється суб'єктами публічної адміністрації.

Адміністративне правопорушення – протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність (ст. 9 КУпАП).

Адміністративне стягнення - матеріалізований вияв адміністративної відповідальності, негативний правовий наслідок неправомірної поведінки особи, яка вчинила адміністративний проступок, у вигляді певних несприятливих заходів морального, матеріального та фізичного характеру.

Адміністративне судочинство – діяльність адміністративних судів щодо розгляду й вирішення публічних правових суперечок, що виникають з приводу порушення органами державної влади прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Адміністративний договір – спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його

учасників у публічній правовій сфері й укладається на підставі закону: а) для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень; б) для делегування публічно-владних управлінських функцій; в) для перерозподілу або об'єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом; г) замість видання індивідуального акта; д) для врегулювання питань надання адміністративних послуг.

Адміністративний нагляд – здійснення спеціальними державними органами цільового спостереження виключно у сферах значної суспільної небезпеки за дотриманням підприємствами, установами, організаціями та громадянами правил, передбачених нормативно-правовими актами.

Адміністративний орган – учасник адміністративної процедури, суб'єкт публічного адміністрування, уповноважений здійснювати владні (виконавчі та розпорядчі) функції щодо розгляду та вирішення адміністративних справ і видання адміністративного акта.

Адміністративний позов – письмове звернення до адміністративного суду про захист прав, свобод та інтересів у публічних правових відносинах.

Адміністративний примус – застосування суб'єктами публічної адміністрації, а у випадках, прямо визначених у законі, – також іншими особами, до осіб, які не перебувають у їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного (фізичного) та іншого характеру з метою запобігання правопорушенням та їх припинення, притягнення винних до відповідальності.

Адміністративний розсуд – визначені нормами адміністративного права межі щодо можливої адміністративної діяльності суб'єкта публічної адміністрації під час забезпечення прав, свобод і законних інтересів приватних осіб та публічного інтересу суспільства.

Адміністративні повноваження – взаємопов'язані (об'єднані) адміністративні обов'язки та права суб'єкта публічного адміністрування, надані йому законним чином і необхідні для досягнення поставлених перед ним завдань.

Адміністративно-запобіжні заходи – комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати правопорядок за різних обставин.

Адміністративно-правовий режим – правовий режим зі спеціальною метою, зумовлений імперативним методом правового регулювання, з особливими засобами встановлення і формами виникнення прав та обов'язків, способами юридичного впливу та захисту прав і свобод, який має чітко визначені просторово-часові рамки та спеціальні органи управління.

Адміністративно-правові відносини (*зміст*) – сукупність суб'єктивних публічних прав (публічних правоможностей) та юридичних обов'язків суб'єктів

адміністративного права, коли кожному суб'єктивному праву одного суб'єкта адміністративно-правових відносин відповідає (кореспондується) юридичний обов'язок іншого суб'єкта, і навпаки.

Адміністративно-правові відносини (*об'єкт*) – різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які становлять публічну цінність, і діяння суб'єктів та об'єктів публічного управління, пов'язані з цими благами.

Адміністративно-правові відносини (*структура*) – взаємозв'язок усіх складових компонентів, якими є суб'єкти, об'єкти, зміст правовідносин та юридичні факти.

Адміністративно-правові відносини (*у вузькому розумінні*) – суспільні відносини, які урегульовані нормами адміністративного права.

Адміністративно-правові відносини (*у широкому розумінні*) – форма соціальної взаємодії публічної адміністрації та приватних осіб, що виникає на підставі адміністративно-правових норм з метою забезпечення прав та свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства й держави, учасники якої мають суб'єктивні права і несуть юридичні обов'язки.

В

Взаємодія європейського адміністративного права та адміністративного права України – полягає в непрямому використанні законодавства ЄС для потреб української спільноти через ратифікацію Верховною Радою України та уточнення в нормативних та адміністративних актах суб'єктів публічної адміністрації. Існує три основні чинники використання положень європейського адміністративного права у правовому просторі України: 1) це виконання європейською, національною країн-учасниць ЄС та вітчизняною публічною адміністрацією положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; 2) виконання національними країн-учасниць ЄС і вітчизняною публічною адміністрацією деяких регламентів ЄС, які прямо стосуються громадян України, – наприклад, Регламенту 2017/850 Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2017 р. про звільнення від із громадян України, які перетинають кордон ЄС; 3) добровільне виконання вітчизняною публічною адміністрацією деяких адміністративних актів ЄС як високих стандартів публічного адміністрування, які вигідні для громадян та досяжні з погляду матеріальних ресурсів і організаційних можливостей для Уряду України.

Видання індивідуальних (адміністративних) актів – рішення суб'єктів публічної адміністрації щодо вирішення конкретних адміністративних справ, що зумовлює юридичні наслідки для конкретних суб'єктів адміністративного права, а їх дія припиняється після одноразового застосування (здійснення встановлених у них адміністративних обов'язків і прав.

Видання підзаконних нормативно-правових актів – правотворчий підзаконний напрямок діяльності публічної адміністрації, що передбачає розпорядчу діяльність через ухвалення правил загального характеру, які породжують юридичні наслідки стосовно конкретизації та деталізації законів до стадії їх правозастосування.

Виконавча влада (*сутність*): 1) реалізація та виконання законів на території всієї держави; 2) публічне забезпечення прав і свобод людини і громадянина; 3) публічне адміністрування в різних сферах суспільного життя: соціально-культурній, адміністративно-політичній, фінансово-економічній та ін.; 4) сприяння задоволенню життєвих потреб населення, коли забезпечити їх за рахунок приватної ініціативи неможливо.

Виконавчо-розпорядча (*публічно-управлінська*) діяльність – адміністративна діяльність публічної адміністрації, коли вона здійснює публічне виконання законодавства на території всієї держави, або окремих її частинах відповідно до прописаної компетенції та видає з цією метою підзаконні нормативно-правові акти на основі законів і з метою їх виконання через деталізацію та уточнення.

Д

Делегування адміністративних повноважень – ситуаційне, тимчасове або безстрокове передання суб'єктом публічної адміністрації іншій особі належних йому адміністративних повноважень на підставі нормативного чи індивідуального акта або адміністративного договору з метою ефективного, якісного забезпечення публічного інтересу.

Деліктні обов'язки – обов'язки, що виникають із деліктних правовідносин, складають особливу групу, тобто обов'язки, які покладені на громадянина у зв'язку з його протиправною поведінкою і полягають, власне, в обов'язку суб'єкта зазнати певних обмежень своїх прав і свобод як покарання за вчинений проступок. Способи виконання обов'язків різні. Вони залежать від конкретного їх змісту. Одні виконуються за допомогою активних дій, інші – з утриманням від дій, заборонених нормами права.

Деліктоздатність – здатність особи нести юридичну відповідальність за шкоду, заподіяну її протиправними діями. Полягає вона в здатності суб'єкта самостійно усвідомлювати свій вчинок і його шкідливі результати, відповідати за свої протиправні дії й нести за них юридичну відповідальність.

Державна інспекція – центральний орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики через здійснення нагляду (контролю) за дотриманням і виконанням законодавства різними об'єктами публічного управління у відповідній сфері публічного адміністрування.

Державна служба (державний орган) – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики через надання

адміністративних послуг фізичним і юридичним особам у певних сферах публічного адміністрування.

Державна служба (поняття) – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо забезпечення формування та реалізації державної політики (на різних рівнях адміністрування), забезпечення надання адміністративних послуг, здійснення державного нагляду і контролю, управління державними фінансовими/майновими ресурсами та персоналом державних органів, реалізації інших визначених законодавством повноважень державних органів.

Державне агентство – центральний посередницький (між відповідним міністерством і об'єктами державного управління) орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики через реалізацію управлінських функцій у сфері використання державного майна та надання адміністративних послуг у відповідній сфері публічного адміністрування.

Державні органи – апарат держави, що представлений упорядкованою, організованою, цілісною системою органів законодавчої, виконавчої та судової влади, які наділені відповідними владними повноваженнями, а їх діяльність спрямована на реалізацію державної влади на всій території та в усіх сферах суспільства.

Джерела адміністративного права – це засоби зовнішнього оформлення адміністративно-правових норм, який засвідчує їх державну загальнообов'язковість (засоби, форми вираження й закріплення публічної волі), тим самим врегульовуючи адміністративно-правові відносини.

Директиви ЄС – головна їх відмінність від регламенту полягає в тому, що в директиві зазвичай вказуються мета й результати, які мають бути досягнуті, однак національній владі надається право самій визначати, в якій формі чи за допомогою яких процедур і механізмів цієї мети може бути досягнуто.

Директорат – самостійний структурний підрозділ міністерства, що утворюється для виконання завдань, пов'язаних із забезпеченням формування державної політики в одній або декількох сферах компетенції міністерства, координацією та моніторингом її реалізації, аналізу та оцінювання впливу її реалізації на заінтересовані сторони, а також інших завдань – крім тих, що пов'язані з виконанням функцій з надання адміністративних послуг, управління об'єктами державної власності або здійснення державного нагляду (контролю).

Директорат стратегічного планування та європейської інтеграції – самостійний структурний підрозділ міністерства, що може утворюватися для виконання завдань, пов'язаних зі стратегічним плануванням діяльності та плануванням бюджету міністерства, європейською інтеграцією, координацією виконання міністерством міжнародних зобов'язань, а також координацією роботи із забезпечення формування державної політики у сферах компетенції міністерства.

Дискреційне повноваження – обмежений правом розсуд, який надається публічному службовцю, уповноваженому ухвалювати політичні та/або управлінські рішення для оптимізації та індивідуалізації вирішення питань у межах закону. Правомірними в реалізації дискреційних повноважень можна вважати лише ті дії, виконання яких супроводжувалось дотриманням спеціальних вимог, визначених законом.

Дисциплінарний проступок – протиправна винна дія або бездіяльність чи ухвалення рішення, що полягає у невиконанні або неналежному виконанні державним службовцем своїх посадових обов'язків та інших вимог, установлених законом та іншими нормативно-правовими актами, за яке до нього може бути застосоване дисциплінарне стягнення.

Дозвільні процедури – установлений чинним законодавством порядок діяльності суб'єктів публічного адміністрування, за результатами якої надаються дозволи на провадження певних видів діяльності та здійснення юридично значущих дій.

Е

Е-демократія – форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування через застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Е-держава – новий тип держави, заснований на технології інформаційно-комунікаційних систем (е-парламент, е-уряд та е-суд).

З

Загальне позовне провадження – провадження, призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні.

Заінтересовані особи – учасники адміністративної процедури, які вступають у неї за власною ініціативою чи ініціативою адміністративного органу через потенційно можливий вплив адміністративного акта на їх правовий статус.

Заходи адміністративного припинення – засновані на законі засоби примусового переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – кримінально-правовий характер, спрямовані на недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення і притягнення винних до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності.

Заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності.

Заявник – учасник адміністративної процедури, який у процесі реалізації свого суб'єктивного права є ініціатором адміністративної процедури.

Здійснення моніторингу як інструмент публічного адміністрування – комплекс взаємопов'язаних заходів технічного, організаційного та правового характеру, що здійснюється уповноваженими на це суб'єктами публічної адміністрації для отримання, аналізу, зберігання та використання інформації про визначені об'єкти моніторингу.

І

Індивідуальний (адміністративний) акт – це акт, що вміщує конкретний державний владний припис, ухвалений компетентним публічним органом у результаті вирішення індивідуальної юридичної справи.

К

Компетенція – комплекс взаємопов'язаних елементів (мети, завдань, предмета відання та повноважень), що характеризує особливості діяльності конкретного суб'єкта публічного адміністрування, зумовлені його місцем в публічній адміністрації.

М

Міністерство – центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох визначених Президентом України сферах, здійснення якої покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та законами України, контролює діяльність інших центральних органів виконавчої влади, які перебувають у його підпорядкуванні.

Місцеве самоврядування (*сутність*) – полягає в гарантованому державою праві територіальної громади, громадян та їх органів розв'язувати значну частину місцевих справ і управляти ними, діючи в межах закону, під свою відповідальність та в інтересах населення.

Місцеві державні адміністрації – органи виконавчої влади, які здійснюють виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізують повноваження, делеговані їм відповідною радою з метою забезпечення прав і свобод людини та громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства.

О

Органи виконавчої влади – частина державного апарату, що має власну структуру та штат службовців і в межах установленої компетенції здійснює на основі законів та з їх виконання, від свого імені й за дорученням народу України публічне адміністрування в певних галузях, сферах і секторах суспільного життя.

Органи місцевого самоврядування – створені територіальними громадами (жителями села, об'єднаннями жителів кількох сіл, селищ, міст, районів, областей) публічні органи, які самостійно вирішують питання місцевого значення в межах Конституції й законів України, що в багатьох аспектах наближує їх до органів виконавчої влади, з якими вони тісно взаємодіють під час вирішення питань місцевого значення.

Особисті права і свободи громадянина – можливість задоволення його особистих потреб. До особистих прав належать: право на повагу до гідності, право на свободу та особисту недоторканність, свободу пересування, право вільного вибору місця проживання, право вільно залишати територію України; право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції; право на спростування недостовірної інформації про себе і членів своєї сім'ї тощо.

П

Підсудність – це поділ на групи за юридичними ознаками і властивостями адміністративних справ, вирішення яких віднесено законом до компетенції певного адміністративного суду.

Позивач – особа, щодо захисту прав, свобод та інтересів якої подано позов до адміністративного суду, а також суб'єкт владних повноважень, на виконання повноважень якого подано позов до адміністративного суду.

Посадова особа місцевого самоврядування – особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету. Технічні працівники та обслуговуючий персонал органів місцевого самоврядування до посадових осіб не належать.

Правоздатність починає існувати з моменту створення (призначення на посаду) суб'єкта публічної адміністрації, а припиняється – з моменту його ліквідації (звільнення з посади).

Приватна особа – особа, що діє від себе особисто, неофіційно. Вагомим правом приватної особи є правоможності володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю – приватною – як формою привласнення, коли засоби виробництва й продукти праці належать окремим особам. Приватні особи в системі суб'єктів адміністративного права (*класифікація*): 1) фізичні особи: а) громадяни України, б) іноземці, в) особи без громадянства; г) фізичні особи-підприємці; 2) юридичні особи приватної форми власності (підприємства, установи, господарські товариства); 3) громадські об'єднання; 4) професійні спілки; 5) політичні партії; 6) органи самоорганізації населення; 7) релігійні організації.

Принцип верховенства права (значення) в адміністративному праві полягає в тому, що суб'єкти публічної адміністрації визнають право як найвищу цінність, що забезпечує права і свободи приватних осіб та публічний інтерес суспільства.

Принцип верховенства права в адміністративному судочинстві (елементи): можливість звернутися до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів безпосередньо на підставі Конституції України; забезпечення розгляду й вирішення публічно-правового спору; адміністративному суді за відсутності законодавства, що регулює спірні відносини, його неповноти, неясності чи суперечливості; застосування в діяльності адміністративного суду судової практики Європейського суду з прав людини.

Принцип відкритості й прозорості означає можливість для суб'єктів звернення отримувати всі необхідні їм достовірні відомості про функціонування системи надання адміністративних послуг.

Принцип доступності інформації полягає в цілеспрямованому поширенні суб'єктами надання адміністративних послуг інформації стосовно переліку адміністративних послуг і порядку функціонування суб'єктів надання таких послуг.

Принцип доступності та зручності адміністративних послуг передбачає наявність умов, які забезпечують можливість доступу до адміністративних послуг якомога більшій кількості суб'єктів звернень, а також максимально доступний та комфортний спосіб одержання адміністративної послуги.

Принцип ефективності полягає в тому, що публічне адміністрування має бути ефективним й своєчасним, таким, що забезпечує все потрібне на підставі чітких завдань, оцінки майбутнього впливу та випадках, де це можливо, – попереднього досвіду. Реалізація принципу ефективності також залежить від упровадження політики ЄС на пропорційній основі та від того, чи рішення ухвалюються на прийнятному рівні.

Принцип оперативності й своєчасності є правовою вимогою, відповідно до якої забезпечується своєчасність надання адміністративних послуг у часових межах за допомогою найбільш повного і раціонального використання всіх правових засобів, спрямованих на швидке та якісне отримання суб'єктом звернення відповідної послуги.

Принцип раціональної мінімізації кількості документів та процедурних дій, що вимагаються для отримання адміністративних послуг, передбачає чітко визначений перелік документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, та зменшення їх кількості.

Принцип рівності передбачає заборону дискримінації, відсутність необґрунтованих, безпідставних переваг чи привілеїв для окремих суб'єктів звернення.

Принцип стабільності передбачає стійкість законодавства і врегульованих ним правовідносин, а також створює умови для усталеності правозастосування, основу для стійкості всієї системи права.

Принцип юридичної визначеності полягає в чіткому визначенні процедури і порядку її дотримання, а також законодавчого встановлення повноважень органів влади у відносинах із суб'єктами звернення.

Принципи адміністративного права (поняття) – найбільш загальні й стабільні вимоги, об'єктивно зумовлені засади, на яких базується адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації з метою забезпечення права, свобод і законних інтересів приватних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави.

Принципи адміністративного судочинства – основні засади організації діяльності адміністративного суду, які відбивають її специфіку і зміст; основні положення з питань здійснення правосуддя в адміністративних справах, закріплені в нормах адміністративно-процесуального права.

Принципи компетентності й спроможності полягають у тому, що суб'єкти публічної адміністрації мають володіти достатнім рівнем комплексу професійних знань, умінь, властивостей і якостей та здатні до здійснення оптимального й ефективного публічного адміністрування у сфері своєї компетенції.

Принципи надання адміністративних послуг – основоположні засади, на яких ґрунтується процес діяльності органів державної та місцевої влади щодо надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам.

Принципи належного врядування (*види*): принцип забезпечення участі в ухваленні рішень і належного реагування; принцип відкритості і прозорості; принцип доброчесності й етичної поведінки; принцип ефективності, компетентності і спроможності; принцип інноваційності та відкритості до змін; принцип сталості та довгострокової орієнтованості; принцип поваги до прав людини та культурної різноманітності; принцип забезпечення соціальної згуртованості і підзвітності.

Принципи належного врядування (*сутність*) – полягають у тому, що вони реально виконуються на всіх рівнях публічного адміністрування, дієво захищені від порушень – громадським контролем, виконавчим контролем системи органів юстиції, судовою владою та парламентським контролем.

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, у якому висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також думки щодо

врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, удосконалення правової основи державного й громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Процедура надання адміністративної послуги – установлений законодавством порядок надання адміністративної послуги з метою реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів звернення. Процедура надання адміністративної послуги включає три стадії: 1) реєстрацію (оформлення) звернення суб'єкта звернення; 2) опрацювання звернення та оформлення (погодження) результату надання адміністративної послуги; 3) видання результату надання адміністративної послуги та його реєстрацію. Кожна стадія поділяється на відповідні етапи, які включають конкретні дії суб'єкта надання адміністративних послуг та /або ЦНАП.

Процедура ухвалення (видання) індивідуальних актів – регламентовані адміністративним правом адміністративні дії, що вчиняються суб'єктом владних повноважень щодо їх розгляду.

Процедури за заявою особи – установлений чинним законодавством порядок діяльності суб'єктів публічного адміністрування, що полягає в розгляді заяви особи та наданні компетентної відповіді впродовж визначеного терміну.

Процедури щодо притягнення до адміністративної відповідальності – установлений чинним законодавством порядок втручальної діяльності суб'єктів публічного адміністрування, що полягає в точному неухильному дотриманні порядку розгляду справ щодо притягнення до відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Публічна влада – здатність публічних суб'єктів впливати на суспільні відносини між людьми з приводу організації їхньої сумісної діяльності на основі реалізації публічного інтересу.

Публічна інформація – відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених законом. Публічна інформація є відкритою, крім випадків, установлених законом.

Публічна служба – діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної

Республіки Крим, органах місцевого самоврядування (п.17 ч.1 ст.4 КАС України).

Публічна служба (*ознаки*): 1) безпосередньо спрямована на створення умов матеріального виробництва (а не саме виробництво цінностей); 2) здійснюється за допомогою специфічного засобу праці – інформації; 3) пов'язана, переважно, із розумовою (а не фізичною) активністю; 4) є оплатною; 5) здійснюється особами, які займають певну посаду як штатну одиницю органу/організації (а не володіють посадою, не розпоряджаються нею за власним бажанням).

Публічна служба (*у вузькому розумінні*) – діяльність на посадах в органах державної влади та місцевого самоврядування з виконання функцій і завдань суспільного значення щодо надання приватним особам адміністративних послуг, що забезпечується застосуванням примусової сили держави.

Публічна служба (*у широкому розумінні*)– діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

Публічне адміністрування (*види*): надання публічною адміністрацією адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої (публічної управлінської) діяльності (за змістом); зовнішня та внутрішня організаційна адміністративна діяльність публічної адміністрації (за спрямуванням її владного впливу); втручальне, сприяльне та таке, що забезпечує адміністративні провадження (за юридичними наслідками для об'єктів адміністративного впливу).

Публічне адміністрування (*ознаки*): 1) є зовнішнім виразом реалізації завдань (функцій) виконавчої влади; 2) є адміністративною діяльністю публічної адміністрації; 3) здійснюється виключно з метою задоволення публічного інтересу; 4) негативно відмежовується від: а) законодавчої діяльності; б) здійсненням правосуддя та кримінально-процесуальної діяльності; в) політичної діяльності; г) діяльності, спрямованої на задоволення приватних інтересів.

Публічне адміністрування (*як форма реалізації публічної влади*) – адміністративна діяльність публічної адміністрації, яка є зовнішнім виразом реалізації завдань (функцій) виконавчої влади та здійснюється виключно з метою задоволення публічного інтересу й негативно відмежовується від законодавчої судової та політичної діяльності.

Публічний інтерес (*за змістом*) – важливі для значної кількості фізичних і юридичних осіб цінності (потреби), які відповідно до законодавчо встановленої компетенції забезпечуються суб'єктами публічної адміністрації.

Публічний інтерес (*межі*) – негативно відмежовується від приватного інтересу; за сутністю – об'єктивні різноманітні цінності всього суспільства; за змістом – суб'єктивно визначені суб'єктом правотворчості в нормах адміністративного права цінності (потреби), обов'язок охороняти які покладено на суб'єктів публічної адміністрації.

Публічний контроль (сутність) полягає у спостереженні за функціонуванням відповідного підконтрольного об'єкта; в одержанні об'єктивної та достовірної інформації; у вживанні заходів із запобігання й усунення порушень; у виявленні причин і умов, що сприяють правопорушенню; у вживанні заходів щодо залучення до відповідальності осіб, винних у порушенні.

Публічні послуги – послуги, які надаються органами державної та місцевої влади або іншими суб'єктами (підприємствами, установами, організаціями) за рахунок публічних коштів і під відповідальність публічної влади.

Р

Реальний конфлікт інтересів має місце, якщо: існує суперечність між приватним інтересом публічного службовця та його службовими чи представницькими повноваженнями; це впливає на об'єктивність або неупередженість ухвалення ним рішень або на вчинення чи невчинення ним дій під час виконання своїх повноважень. Перехід від потенційного онфлікту інтересів до реального відбувається тоді, коли наявний у сфері службової діяльності приватний інтерес суперечить службовим чи представницьким повноваженням і це реально впливає (а не просто «може вплинути») на належне здійснення публічних владних функцій.

Реєстраційні процедури – установлений чинним законодавством порядок діяльності суб'єктів публічного адміністрування, у ході якої здійснюється документальне підтвердження правового статусу суб'єкта або наділення новими правовими ознаками об'єкта.

Розумний строк – найкоротший строк розгляду і вирішення адміністративної справи, достатній для надання своєчасного (без невиправданих зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічних правових відносинах.

С

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб. Забороняється направляти скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються.

Службовці органів місцевого самоврядування – особи, які на професійній, постійній основі займають посади в органах місцевого самоврядування і наділені повноваженнями, що спрямовані на реалізацію територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування та окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом. Службовці органів місцевого самоврядування мають відповідну освіту та професійну підготовку, пройшли у встановленому порядку конкурсний відбір або прийняті на посаду за іншою передбаченою законодавством процедурою. Варто пам'ятати, що особа, яка займає відповідну посаду в органах місцевого самоврядування, має діяти від імені та в інтересах колективного суб'єкта публічної адміністрації – органу місцевого самоврядування.

Суб'єктивне право особи – визначена на основі природного права та забезпечена державою і закріплена в нормах права можливість певної поведінки, спрямованої на здійснення певних прав. Носій суб'єктивного права має можливість своїми діями самостійно виявити себе у своїй поведінці, вимагати відповідної поведінки від інших осіб, звертатися до уповноважених органів через потребу захистити порушене право за допомогою заходів державного примусу.

Суб'єктивні адміністративно-правові обов'язки – це покладена державою та закріплена в адміністративно-правових нормах міра належної поведінки суб'єкта в публічних правовідносинах, їх реалізація, забезпечена можливістю застосування державного примусу.

Суб'єктивні публічні права приватної особи – надана й гарантована державою, а також закріплена в адміністративно-правових нормах міра можливої (дозволеної) поведінки особи (суб'єкта), що забезпечена кореспондованим зобов'язанням іншого суб'єкта у правовідносинах публічного управління.

Судове рішення – акт правосуддя, що ухвалений згідно з нормами матеріального та процесуального права і згідно з конституційними засадами та принципами адміністративного судочинства є обов'язковим до виконання в Україні.

Судовий збір – збір, що справляється на всій території України за подання заяв, скарг до суду, за видання судами документів, а також у разі ухвалення окремих судових рішень, передбачених Законом України «Про судовий збір».

Ц

Центр надання адміністративних послуг – постійний робочий орган або структурний підрозділ місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування, в якому надаються адміністративні послуги через адміністратора через його взаємодію з суб'єктами надання адміністративних послуг.

Ю

Юридичний факт – конкретна життєва обставина, з якою норма адміністративного права пов'язує виникнення, зміну або припинення адміністративно-правових відносин.

8.3. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456 Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text.
3. Господарський процесуальний кодекс України : прийн. від 06 лист. 1991 р. № 1798-XII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12.
4. Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» : чинне законодавство станом на 14 черв. 2021 р. (офіц. текст). Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2021. 24 с.
5. Кодекс адміністративного судочинства : Закон України від 6 липня 2005 р. *Відомості Верховної Ради України.* 2005. № 35, 36, 37. Верховна Рада України : URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text.
6. Кодекс адміністративного судочинства України : прийн. від 06 лип. 2005 р. № 2747-IV. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 10 серп. 2021 р. (офіц. текст). Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2021. 452 с.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р., редакція від 7 січня 2013 р. Відомості Верховної Ради України. 1984. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийн. 13 квітня 2012 р. № 4651-VI/ Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text.
10. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755 Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text.
11. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5076-VI. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.
12. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17.
13. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21 груд. 2016 № 1798-VIII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19.
14. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 лист. 2015 р. №794-VIII. Верховна Рада України [сайт]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19.
15. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 лип. 2017 р. № 2136-VIII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19.
16. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 2822. Верховна Рада України [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.
17. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2015 р. № 1698-VII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18.
18. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18.
19. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 черв. 2016 р. № 1402-VIII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19.
20. Цивільний процесуальний кодекс України : прийн. 18 берез. 2004 р. № 1618-IV. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15.

Базова

21. Адміністративне право України (загальна частина) : навч. посіб. / [О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов та ін.] ; [Вид. 2-е, доп.] Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.
22. Антонович М. Міжнародне публічне право : підруч. для студ. закладів вищої освіти. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 516 с.
23. Екологічне право у схемах та визначеннях : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. К. Р. Резворович. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 188 с.

24. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792с.

25. Кодекс адміністративного судочинства України : науково-практичний коментар. Вид. 3-тє, перероб. та доп. / За заг. ред. М. Ясинка. К. : Алерта, 2024. 860 с.

26. Конституційне право України : підручник. 11-е видання (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»), перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с.

27. Конституційне право : підручник / за загальною редакцією М. І. Козюбри / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, А. А. Мелешевич. Київ : Ваіте, 2021. 528 с.

28. Лапкін А.В. Судове право України : навч. посіб. у схемах. Харків : Право, 2016. 148 с.

29. Судові та правоохоронні органи України : навчальний посібник / М. А. Макаров, А. С. Симчук, М. Й. Кулик, Ю. В. Терещенко, С. В. Харченко. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.

30. Мельник Р.С., Мосьондз С.О. Адміністративне право України (у схемах та коментарях) : навч. посіб. / за ред. Р. С. Мельника: 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 412 с.

31. Міжнародне публічне право [Електронний ресурс] : компл.навч.-метод. забезп. дисц. для здобувачів ступеня бакалавра за освіт. програмою «Право» спец. 081 Право / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: М. М. Тараненко. Електрон. текст. дані (1 файл). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 215 с.

32. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.

33. Міжнародне публічне право: у 2 т.: підручник / за ред. В. В. Мицика; авт. кол.: В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін. Харків : Право, 2020. Т. 1. Основи теорії. 416 с.

34. Міжнародне публічне та приватне право сучасності : навчально-методичний посібник / Ю. Ю. Акіменко, О. О. Бєлогубова, К. В. Мануїлова, П. П. Войтович, О. К. Канєнберг-Сандул. Львів : Видавець Кошовий Б.-П. О., 2023. 99 с.

35. Міжнародне судочинство : навч. посібник / Л. Р. Наливайко, К. В. Степаненко. Дніпро : ДДУВС, 2022. 304 с.

36. Олійник А.Ю. Актуальні проблеми конституційного права України : підручник. Київ : ЦУЛ, 2020. 244 с.

37. Попова О.В. Нормотворчий процес та правозастосування : навчальний посібник. Київ : НУБіП України, 2022. 168 с.

38. Правозастосовна діяльність Національної поліції. Збірник тестових завдань : навч.-метод. посібник / І. А. Сердюк, Л. М. Сердюк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 128 с.

39. Проблеми публічного та приватного права : колективна монографія. Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2021. 500 с.

40. Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці : навч. посіб. для студентів магістратури вищої освіти другого (магістер.) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право спец. 081 Право / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Г. В. Берченко та ін.] ; за заг. ред. проф. Т. М. Слінько, доц. Л. І. Летнянчина ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2023. 368 с.

41. Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці : підруч. [для здобувачів вищої освіти другого (магістер.) рівня вищої освіти галузі знань D Бізнес, адміністрування та право спец. D8 Право та D9 Міжнар. право] / за заг. ред. Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчина ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2025. 528 с.

42. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право. Х.: Видавництво Право, 2020. 648с.

Допоміжна

43. Brusakova O., Karmaza O., Vasylenko V., Moroz V. Public Administration and the Protection of Private Rights: Questioning its Recognition and Application under Ukrainian Law. Ius Humani. Law Journal. Vol. 11(I). 2022. pp. 29-41. DOI: https://doi.org/10.31207/ih.v11i1.294

44. Constitutional Regime in the Republic of Poland: Democracy and Authoritarian Tendencies / O. Skrypniuk, R. Zvarych, O. Burlak, O. Karmaza, S. Sabluk. Journal of Infrastructure, Policy and Development. 2024. №8(8). 7076 p.

45. Lutska G., Karmaza O., Koucherets D., Makhinchuk V., & Koroied S. The Analysis of the Implementation of Inheritance Law in Selected EU Countries. Amazonia Investiga. (2022). № 11(49). pp. 149-155. DOI: https://doi.org/10.34069/AI/2022.49.01.16.

46. Актуальні проблеми міжнародного публічного права (з модулем «Захист прав ЄСПЛ») : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня; галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право / Укл. : О. Т. Волощук, Ю. В. Цуркан-Сайфуліна, Д. А. Біленець, О. В. Попович. Чернівці, 2024. 202 с.

47. Антошкіна В.К. Ознаки та особливості права, які зумовлюють необхідність тлумачення. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 4. С. 233-239.

48. Вінник О.М. Проблема критеріїв віднесення юридичних осіб до публічного права. Вісник Національної академії правових наук України. 2024. Т. 31. №1. С. 146–157.

49. Власенко В.П. Загальнотеоретичні аспекти поділу права на публічне та приватне у національній і зарубіжних правових доктринах. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. Випуск 4. 2022. С. 153-158.

50. Гнатів О. Юридичні особи публічного права: підходи до розуміння. Law. State. Technology. №1. 2022. С. 39–45. DOI: https://doi.org/10.32782/LST/2022-1-6.

51. Дараганова Н.В. Головні критерії розмежування права на приватне та публічне. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. № 1. С. 10-14.

52. Кармаза О., Грабовська О. Електронна особа (особистість) як суб'єкт правовідносин у цивілістичному процесі. Підприємство, господарство і право. 2021. № 2. С. 5-10.

53. Кармаза О.О. До питання щодо підготовки дисертацій у сфері права: освіта в умовах дії воєнного стану. Актуальні питання підготовки дисертацій в умовах воєнного стану : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Науково-дослідний інститут публічного права. 30 вересня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. 256 с. С.58-60.

54. Кармаза О.О. Дотримання принципу юридичної визначеності як гарантія дії принципу верховенства права у виборчому законодавстві України: теорія, законодавство, рішення Європейського суду з прав людини та рішення Конституційного Суду Укріїни. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: журнал. Серія Право. Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2023. Вип. 15 (27). Том 1. С. 52-60.

55. Кармаза О.О. Правові позиції Європейського Суду з прав людини у сфері захисту виборчих прав в Україні: стаття 3 протоколу № 1 до Європейської конвенції з прав людини. Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу : збірник матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф., 8-9 грудня 2022 р. / Полт. ін-т економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ПІЕП, 2023. С. 15-18.

56. Мануїлова К.В., Гребенюк Д.О. Виклики сучасного міжнародного права: від публічного до приватного. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 11. С. 619-623. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/149.

57. Мельник Т.М. Правова природа юридичних осіб публічного права в доктрині адміністративного права України. Галицькі студії. Юридичні науки. 2023. №2. С. 41–47.

58. Сторожук І.П. Фінансово-правовий статус юридичних осіб публічного права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2023. Вип. 78(2). С. 117–121.

59. Шкабаро В.М., Боярський В.О., Територіальне верховенство як іманентна ознака суверенітету та міжнародної суб'єктності держави. Соціальний калейдоскоп, 2023. С. 64-73.

8.4. Інформаційні ресурси

1. https://www.president.gov.ua – офіційний вебсайт Президента України.
2. https://www.portal.rada.gov.ua – офіційний вебсайт Верховної Ради України.
3. https://www.kmu.gov.ua – офіційний вебсайт Кабінету Міністрів України.
4. https://www.court.gov.ua/vscourt – офіційний вебпортал судової влади в Україні.
5. https://www.scourt.gov.ua – офіційний вебсайт Верховного Суду України.
6. https://www.ccu.gov.ua – офіційний вебсайт Конституційного Суду України.
7. https://www.sc.gov.ua – офіційний вебсайт Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ.
8. https://www.minjust.gov.ua – Офіційний вебсайт Міністерства юстиції України.
9. https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home – Європейський суд з прав людини.
10. https://www.reyestr.court.gov.ua – Єдиний реєстр судових рішень в Україні.

8.5. Сертифікаційні програми (електронні курси)

Освіта з прав людини для юристів
https://www.coe.int/en/web/help/courses
KULeuvenX: верховенство права та демократія в Європі
https://www.edx.org/learn/international-law/ku-leuven-rule-of-law-and-democracy-in-europe
Доступ до публічної інформації: від А до Я
https://prometheus.org.ua/prometheus-free/public-information-access/
Міжнародне гуманітарне право у професійній діяльності публічних службовців https://prometheus.org.ua/prometheus-free/humanitarian-law-public-servants/

Здобувачі ступеня доктора філософії мають право на визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти.

8.6. Фахові періодичні видання України з дисципліни

1. Збірник наукових праць «Науковий вісник публічного та приватного права» – https://nvppp.in.ua/.
2. Науковий журнал «Право і суспільство» – https://pravoisuspilstvo.org.ua.
3. Науковий збірник «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції» – https://apnl.dnu.in.ua.
4. Науковий фаховий журнал «Підприємництво, господарство і право» – www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pgip/index.html.

5. Науковий фаховий журнал «Право та управління» – www.nbuv.gov.ua/e-journals/prtup/index.html.
6. Науковий фаховий журнал «Приватне та публічне право» – https://pp-law.in.ua.
7. Науковий фаховий журнал «Форум права» – www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/index.html.
8. Науково-практичний юридичний журнал «Альманах права» – https://almanahprava.org.
9. Науково-практичний юридичний журнал «Публічне право» – https://www.publichne-pravo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=90&Itemid=435&lang=uk.
10. Юридичний журнал «Право України» – www.pravoua.com.ua.

8.7. Універсальні та спеціалізовані інформаційні системи і програмні продукти для опанування дисципліни

Програмне забезпечення	**Призначення**	**Умови використання (вільний доступ в Інтернеті, згідно договору, придбані ліцензії тощо)**
Microsoft Word	для створення та редагування документів	придбані ліцензії
Google Chrome	отримання доступу до інформації з Інтернету	вільний доступ в Інтернеті
PowerPoint	для створення слайдових презентацій	придбані ліцензії
Prezi	для створення інтерактивних презентацій у режимі онлайн	вільний доступ в Інтернеті
Canva	для створення презентацій	вільний доступ в Інтернеті
Microsoft Excel	для обробки даних	придбані ліцензії
Zoom	для відеоконференцій, обміну повідомленнями та спільного використання документів	вільний доступ

9. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне матеріально-технічне забезпечення
Лекція	власний ноутбук	проєктор, приміщення з доступом до Інтернету
Практичне заняття	власний ноутбук, наочні та роздаткові матеріали	приміщення з доступом до Інтернету
Семінарське заняття	власний ноутбук, наочні та роздаткові матеріали	приміщення з доступом до Інтернету